

GAZETA TRANSILVÂNIEI

ZIAR POLITIC NAȚIONAL.

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 24 Oor.
Pe o jum. de an 12 "
Pe trei luni . . . 6 "
Pentru România și străinătate:
Pe un an . . . 40 lei.
Pe o jum. de an 20 "

TELEFON Nr. 226.

REDAȚIA
ȘI ADMINISTRAȚIA
Str. Prundului Nr. 15

INSERATELE
se primesc la administrație. Prețul după tariful și învolak.

Manuscrisele nu se înnapoiesc.

Glasul celor ce nu mai sunt . . .

O audiență la Regele Carol în ziua de 26 Septembrie 1914, la Castelul Peleş.

Ziarul d-lui P. P. Carp „Moldova” publică în nrul de Paști la loc de frunte următorul important articol:

Ceeace spunem aci, nu este povestirea unei convorbiri, este depunerea unui martor.

Sunt notele mele, scrise două zile după audiența de la Peleş. În aceeași zi într-o ședință a Comitetului Ligii, am relatat cele ce mi-a spus Regele în cea din urmă a sa convorbire.

Momentele prin care trecem, justifică indelung publicarea acestor note.

Sinaia, 29 Sept. 1914.

În dimineața zilei de Vineri 26 Sept. 1914 am fost vestit, pe la oarele 11, că voi fi primit, la oarele 6 jum., în audiență la Castelul Peleş.

La oarele 6 jum., cu o întârziere de câteva minute, am fost introdus la M. S. Regele Carol.

Regele avea o înfățișare animată și mulțumită, care m'a impresionat cu atât mai mult cu cât într-o întrevvedere anterioară îl văzusem foarte deprimat și slăbit. Am spus M. S. Regelui impresiunea mea. Mi-a răspuns că este „animat” fiindcă a vorbit până atunci; — dar că nu se simte bine. — „Am în toate nopțile dureri foarte tari în piept.”

Dar Regele a gonit repede gândul boalei; — și în tot timpul audienței, care a durat până la opt oare seara, n'a arătat nici un semn de oboseală. — Din contră, a vorbit mult, cu o limpezime de spirit admirabilă, dând dovadă de o memorie prodigioasă în chestiuni istorice, compănit, ușor ironic unori, în totdeauna precis.

Regele era încă excitat de audiența ce avusese înaintea mea. Primise pe doi frați englezi, B., și nu s'a putut reține de a nu spune, în câteva cuvinte, convorbirea avută cu dânsii.

Frații B. afirmaseră M. S. Regelui, că opinia publică din Anglia, se interesează de soarta României.

— „Sunt fericit să aflu aceasta. Știu că acum un an toate simpatiile Angliei au fost pentru Bulgaria.”

— Se face acum, au afirmat frații B., un război purtat de popoarele cele mari, dar în folosul popoarelor mici.

— Eu știu, totuși, că Rusia vrea să ia Constantinopole.

La afirmarea fraților B., că vin din Bulgaria, că au constatat acolo prietenia Bulgarilor pentru noi, și că știu că în caz când România s'ar mișca, Bulgarii ar păstra neutralitatea, Regele a întrebat:

— Da? Fără nici o condițiune?

Ar trebui, de sigur, să se redea Cadrilaterul Bulgariei.

Cât voi fi eu Rege, nu voi da o palmă din pământul Țării!

Trecând la o altă ordine de idei, M. S. Regele m'a întrebat care este starea opiniei publice.

Am spus că enervarea publicului s'a potolit în parte. Dar că persistă destul de puternic, curentul contra Austro-Ungariei.

Regele mi-a răspuns textual: — „Îmi pare foarte rău, că nu s'a ținut al doilea consiliu de Coroană. — Țineam să declar în consiliul de Coroană, că sunt cu inima pentru întregirea României cu Ardealul.

Dar chestiunea Transilvaniei este o chestiune de politică europeană, greu de rezolvat, fără bunăvoința declarată a puterilor apusene și a Germaniei.

Nu trebuie printr'un pas grăbit să compromitem pentru totdeauna, poate acest ideal.

Trebuie așteptat momentul potrivit.

Regele are dreptul să aleagă el, mai mult decât oricine momentul unei hotărâri de care atârna soarta țării lui.

Poporul la rege se uită: pe el îl acuză în caz de dezastru, după cum a lui e gloria în caz de izbândă...

Cer pentru mine mai multă libertate.

— România, a continuat Regele Carol, nu poate să imprime dânsa direcții politice europene și să provoace ea evenimentele.

E o fericire, când evenimentele se desfășoară în direcția în care s'a făcut dezvoltarea istorică a Țării. Dezvoltarea noastră istorică este în legătură cu stăpânirea Dunării și cu accesul la Mare.

— *Cred că astăzi, a adăugat Regele, urmând această direcție istorică, a dezvoltării țărilor, putem ajunge la întregirea desăvârșită a neamului, fără renunțarea definitivă la o provincie care până ieri a fost a noastră.*

Regele a intrat apoi într-o lungă expunere pentru a dovedi că dezvoltarea istorică a țărilor e în legătură cu libertatea Dunării și stăpânirii coastei mării Negre, urmărind istoria țării de la Mircea cel Bătrân până la războiul Crimeei.

La observarea mea că și Ștefan Vodă luptase toată viața pentru păstrarea și recucerirea Chilei și Cetății Albe, adică a Dunării și Mării, Regele foarte animat a spus că Ștefan Vodă întrevăzuse de sigur viitorul și înțelesese că pierzând partea de sud a Moldovei la Dunăre și Mare pierdea pentru totdeauna independența țării.

Convorbirea a continuat, Regele arătând ce importanță ar avea și astăzi regiunea cea.

„Este sigur că o putere mare stăpână pe malul dunărean domină Țările noastre. Din regiunea dela gurile Dunării, din Buceag, porniau altă dată Tătarii și țineau în frâu pe domni Munteniei și Moldovei.”

Voevozi munteni și-au pierdut neatârănarea când n'au mai fost în stare să apere Dunărea, când Turcii au cuprins Giurgiu.

Este o primejdie pentru noi dacă Rușii, stabiliți la gurile Dunării își întind stăpânirea pe marea Neagră.

De aci rezultă interesul cel mare ce noi avem în conflictul european și e firesc ca noi să dorim ca puterile centrale să iasă biruitoare.

La observarea mea că Rușii ne făgăduesc Ardealul în caz de victorie a lor, asupra Austro-Ungariei Regele a răspuns:

Un partaj al țărilor împărăției austro-ungare făcut de Rusia nu poate fi pentru noi un bine. Inchiși la mare cu Galații luat, căci Rușii vor Galații, înconjurăți la răsărit și

la nord de Ruși, ar trebui să abandonăm toate aspirațiile noastre nu numai asupra Basarabiei, asupra nordului Bucovinei, asupra regiunii locuite de Românii dela nordul Transilvaniei în Maramureș, toate acestea luate de Ruși, dar încă ar trebui să renunțăm pentru totdeauna poate la părțile Bihorului și Aradului, la Lugoj și Caransebeș, la toată Crișana de Timișana—aceste părți rămânând Ungariei sau fiind destinate să treacă în parte la Sârbi.

România s'ar găsi complect încercuită de Rusia și de popoarele slabe supuse ei.

De altfel, este o greală politică să-și inchiupie cineva că Austria va fi definitiv desființată și că Ungaria va dispărea.

Este probabil, din potrivă, că Ungaria va fi menținută și menajată. Ea poate fi utilă Rusiei în viitor.

De altfel, a spus Regele, chestiunea părților ce ne-ar reveni nouă nu s'a pus încă în mod hotărât. Sânt numai făgădueli; și știți valoarea făgăduelilor rusești!

Și Regele a intrat în detalii asupra făgăduelilor făcute altădată Finlandei de către Rusia și asupra calcării drepturilor acestei provincii.

— Am expus atunci M. S. Regelui, părerea că, România rămânând neutră, eventualitatea înfrângerii Austro-Ungariei nu poate fi complect înlăturată și în cazul acesta trebuie asigurată României Transilvania.

Stăpânirea Ardealului ar întări România și i-ar permite să-și susțină independența față de o Rusie devenită a totpuțernică în Orient.

— Da! — a răspuns Regele, trebuie prevăzută și această eventualitate!

Și fiindcă stăruisem asupra virtuților militare ale Românilor ardeleni și asupra loialismului lor către Coroană — a adăugat cu un zâmbet:

„Sper că dacă se va lua Transilvania, atunci și acolo o campanie de hulă în privita Regelui ca aceea care s'a făcut în contra mea nu va mai fi posibilă!”

Apoi, cu mai multă patere: „Da, s'a dus aci o campanie urâtă. Nu vorbesc de campania în contra mea. Dar s'a dus o campanie miserabilă în contra Reginei. S'a calomniat Regina. S'a spus că Regina nu iubește pe Români, că nu vrea să primească pe doamnele române. Este o minciună. — Nimeni nu iubește România ca Regina!”

Regele era cuprins de o adevărată indignare. Adânc mâhnit mi-a vorbit de cazul Doamnei Emilia Dr. Rațiu din Transilvania, care fusese disuadată de a se prezenta Reginei Elisabeta spunându-i-se, de către un om politic român, că Regina nu vede cu plăcere pe doamnele române din Ardeal.

Este o calomnie, a repetat Regele Carol. — M'a însărcinat apoi să scriu d-nei Rațiu spunându-i că audiența îi fusese acordată și că oricând va fi primită cu drag la Palat.

Convorbirea s'a oprit aci. La despărțire, Regele mi-a zis: Ne vom revedea Duminecă! — În noaptea cea regele Carol a murit.

Virgil Arion.

Un institut central pentru instituturile financiare.

Celitorilor noștri le va fi, desigur cunoscut deja proiectul guvernului țării de a înființa un mare institut financiar central pe seama băncilor din patrie. Proiectul a venit pe neașteptate. Pentru prima dată a fost adus la cunoștință în o anchetă specială, ținută la 25 Martie a. c. în Ministeriul de finanțe, anchetă la care au participat pe lângă doi membri ai guvernului și mai mulți specialiști și la care pentru băncile românești a fost invitat d-nul Ioan I. Lăpădatu, secretarul „Solidarității”. De astădată nu putem, dar nici nu voim să insistăm mai mult asupra proiectului din chestiune. Ne mărginim a fixa faptul, că el e de interes pentru toate băncile din țară și că nu poate lăsa indiferente nici pe băncile noastre românești. Tocmai de aceea, președintele „Solidarității”, d-nul Parteniu Cosma, a convocat pe ziua de 31 Martie a. c., ședința plenară a direcțiunii însoțirii băncilor române, pentru a se ocupa cu această importantă chestiune. Având însă în vedere, că chestiunea va fi făcută obiect de discuție — prin o proiect de lege, ce va prezenta guvernul în curând — și în dieta țării, deastădată la ședința direcțiunii au mai fost invitați și câțiva fruntași ai vieții noastre publice, dintre cari unii au și participat, făcând cauzei bune servicii. Și până a putea da un raport mai amănunțit și a ne ocupa ad rem cu această chestiune lăsam aci să urmeze raportul secretarului „Solidarității” cu privire la obiectul discuțiilor, rezervându-ne să revenim cu altă ocaziune.

Onorată Direcțiune!

La 23 I. crt. am primit dela directorul Reuniunii regnicolare a instituturilor de bani, o telegramă prin care — din încredințarea ministrului de finanțe — eram invitat, ca secretar al „Solidarității”, să iau parte la o anchetă, ce urma a se ține două zile mai târziu în Budapesta.

Deoarece în această telegramă se spunea apriat că se va tracta de o chestiune de importanță hotărâtoare pentru instituturile de bani, natural, am urmat invitații și am călătorit la locul fixat. Ajuns acolo, imediat am căutat să mă informez prezabil asupra obiectului ce avea să se pertracteze în ancheta convocată. Deși asupra acestui obiect se păstra — din motive diferite — o rezervă deosebită, totuși am putut afla, că va fi vorba de un proiect al guvernului de a înființa un mare institut central financiar, care va avea de scop, pe deoparte să vină în ajutor băncilor, când acestea nu și-ar putea satisface trebuințele lor de credit din isoavre regulate, sprijiniadu-le în cazuri de dificultăți financiare, pe de altă parte să realizeze și să ducă la bun sfârșit ideea controlului obligator, împreună cu toate celelalte reforme, ce se agită și se cer pe seama băncilor de aproape două decenii. Alte detalii nu mi s'au dat. Cu toate acestea nu mi-a fost greu să conclud, că proiectul guvernului e de natură a interesa deaproape pe toate băncile din țară și deci el nu poate lăsa indiferente nici pe băncile noastre românești. Ba, deși îmi dedeam seama, că împrejurările prezente nu sunt prielnice pentru fondări noi, totuși, eram convins că tocmai aceste împrejurări grave din punct de vedere economic și financiar, reclamă azi mai mult ca ori și când o instituțiune de sprijin real și efectiv pentru bănci, dat fiind, că ridicarea moratoriului și consecvențele neînlturabile ale actualilor stări, le vor cauza, desigur, multe și mari dificultăți financiare, pentru a căror preîntâmpi-

nare orice sprijin, ce se oferă, principial, nu poate fi decât binevenit. Și cum mă mai gândeam, că ar putea obveni și cazuri, când chiar și bănci de ale noastre să socotească de oportunitate și folositor sprijinul unei atari instituțiuni, am ajuns la convingerea că am datorința nu numai să mă interesez, ci să mă și apropii de acțiunea proiectată, stăruint ca la rezolvirea ei să se aibă în vedere interesele adevărate ale ori căror bănci. Nu puteam și nici nu voiam, ca prin un interes mai redus să iau asupra mea răspundere viitoare față de băncile cari vor socoti că sprijinul instituțiuni din chestiune le-ar fi putut fi de folos și ajutor. Afară de aceea, fiind vorba și de anumite reforme pe terenul afacerilor de bancă și în prima linie de rezolvirea chestiunii controlului obligator, la noi deja introdus și practicat de ani de zile, credeam că am datorința să fixez deja dela început acest moment, împreună cu altele, cari nu puteau rămânea nelucrate. Aceste motive și împrejurări m'au determinat să mă decid să iau parte activă la discuțiile și eventualele lucrări ale anchetei.

Dar oricât de mult eram convins, că trebuie să mă interesez de acțiunea inițiată și să fixez anumite momente în legătură cu interesele băncilor noastre, mi-am dat seama, că singura competență a se pronunța în chestie este numai „Solidaritatea” și că cuvântului acesteia trebuie să i-se dea preferință, un fapt pe care deasemenea am sflat cu cale să-l fixez în decursul desbatelor din ancheta amintită.

Ancheta însăși s'a ținut la 25 I. crt. și a avut loc în ministeriul de finanțe. La ea au participat ministrul președinte, cel de finanțe și diversi reprezentanți de pe la bănci. Expozeul proiectului l-a făcut ministrul președinte, care i-a arătat favorurile financiare și morale, ce le va avea asupra băncilor din patrie. Dânsul a lămurit multe părți ale chestiunii, dar cu toate acestea — nelitrând în toate detaliurile — au mai rămas destule de apreciat și lămurit. În decursul discuțiilor, cari s'au menținut în cadre generale, din parte-mi am rostit următoarele:

Excelențele Voastre Domnilor Miniștri! Onorată Conferență!

Ca reprezentant al reuniunii băncilor „Solidaritatea”, în principiu, trebuie să salut cu mulțumire inițiativa, care s'a luat și care dorim realizarea controlului obligator și a celorlalte reforme la bănci. Fac aceasta pentru că și reuniunea noastră de bănci s'a înființat, înainte cu ani de zile, în același scop și pentru că prin introducerea și practicarea faptică a controlului extern și noi am avut și avem în vedere promovarea și asigurarea dezvoltării raționale a instituturilor de bani românești.

Tot asemenea mă văd îndemnat să primesc cu mulțumire și partea cealaltă a proiectului, aceea care are în vedere sprijinul material al instituturilor de bani. Reuniunea noastră e pătrunsă de mult de necesitatea unei astfel de instituțiuni și s'a ocupat cu ideea ei nu numai teoretic, dar a căutat și găsit chiar și mijloace potrivite de rezolvire, natural, amăsurat împrejurărilor noastre.

Așa fiind, nu mă îndoiesc, că reuniunea noastră va lua act cu vie satisfacție că acum chiar și înaltul guvern și-a extins atențiunea asupra acestor importante chestiuni.

Ce privește părerea mea individuală cu privire la această chestiune, în să relevez de data aceasta numai atât, ce, în parte, am avut ocaziune să mi-o expun și anume înainte de aceasta cu patru ani, în o anchetă ținută în capitală din inițiativa reuniunii revizorilor. Atunci, dupăcum desigur își aduce aminte și d-l deputat Hantos, care era prezent, m'am declarat aderentul controlului obligator, pornit din inițiativa privată și organizat pe baze autonome, și-am exprimat că țin de păgubitoare orice ingerință a statului în această chestiune.

Chestiunile, așa cum sunt puse ele astăzi la ordinea zilei sânt înău cu mult mai importante și mai complicate, și astfel nu pot să-mi fac acum o părere motivată asupra lor. Dar nici un

sunt chemat și poate păreriile mele individuale nici nu ar prezenta vreun interes deosebit. Să fie permis însă solidarității însăși să se pronunțe asupra acestor importante chestiuni, în care scop îmi permit a vă ruga cu tot respectul să ne permiteți a cuprinde în un memoriu experiențele, păreriile și propunerile noastre și a vă le înainta — cauza fiind urgentă — în timpul cel mai scurt. Cred, că propunerile noastre vor fi de folos. În această speranță recomand expunerile, ca vă vom face bunăvoinței D. voastre.

(Va urma).

Ioan I. Lăpedatu.

SITUAȚIA

pe câmpul de războiu.

Situația în nordul monarhiei.

Budapesta 7 April. — Din marele cartier general al nostru se comunică oficial cu data de azi:

În Carpați luptele continuă. Numărul soldaților ruși, pe cari i-am făcut prizonieri pe înălțimile din ostul văii Laborța, s'a mai ridicat cu vre-o 930. În aceste lupte am capturat 2 tunuri, 7 mitralieze și mai mult de 5000 de arme, afară de mult alt material de războiu, care a căzut în mâinile noastre.

În Galiția de sudost s'au dat numai lupte izolate de artilerie. În Galiția de vest și Polonia rusească n'a obvenit nimic de semnalat.

Pe câmpul de operații dela sud: Bombardării orașului deschis al Orșovei, bombardare, care a avut loc în 6 April n., i-am răspuns cu un bombardament de o durată mai scurtă îndreptat în contra Belgradului.

General de divizie Höfer, locțiitorul șefului de stat major

Luptele din comitatele Sáros și Zemplén.

Correspondența ziarului „Az Est” referență în numărul datat de azi al numărului ziar următoarele:

Spre vest dela pasul Dukla Rușii au trecut alaltăieri hotarul țării ungurești și au ocupat mica comună de graniță Cigeika. În urma luptelor din săptămâna trecută însă ei s'au bătut, ca nu pot spera într'o înaintare succasă spre Bártfa. Așadar pe acest punct nici n'au atacat; din contră i am respins din pozițiile, pe cari le ocupaseră la Szemeleny.

Dușmanul își îndreptează toate forțele în contra pozițiilor noastre din sudostul pasului Dukla. Și intrădevăr am fost siliți, ca în fața forțelor uriașe covârșitoare dușmane să evacuem câteva comune mai mici. Comandamentul nostru însă a luat dispozițiile necesare, pentru ca dușmanul să poată fi respins.

Pe frontul anglo-franco-ruso-german.

Berlin 2 April. — Buletinul oficial al mareu cartier general german e pentru azi următorul:

Pe câmpul de operații dela vest: Dușmanul a distrus măreștele dela Drie-Grachten pe cari le ocupaserăm noi alaltăieri; din această cauză am fost siliți să le predăm. Atacurile dușmanului în pârziunile argoni e s'au izbit de focul vânătorilor noștri. Eșirile Franțezilor spre nordost dela Verdun n'au ajuns decât numai până la prima linie a pozițiilor noastre.

Spre ost și sudost dela Verdun am zădărnicit atacurile pe cari dușmanul le a îndreptat în contra noastră. Lei a am cauzat dușmanului pierderi grele. Pe înălțimea Combrés focul nostru a nimicit două batalioane franceze. Lângă Ally trupele noastre au îndreptat în contra dușmanului un contra-atac succes alungându-l pe acesta în vechile poziții Nici la Apremont n'a avut dușmanul nici un succes. Deasemenea am zădărnicit pe deplin atacurile dușmane lângă Fivrey. Teritorul dinaintea frontului e acoperit de o mulțime de cadavre al căror număr crește prin faptul că Franțezii aruncă pe teritoriul din fața tranșelor lor și cadavrele soldaților francezi căzuți în propriile poziții.

La hotarul vestic al localității Bois-de-Prêtre unul din batalioanele noastre a respins într'o luptă de baionete atacul mai multor forțe, pe cari le-au trimis în foc 13 regimente franceze. La Hartmannsweilerkopf lupta continuă.

Pe câmpul de operații dela ost: Cu ocazia unei eșiri spre Andreejevo, spre sudost dela Memel — treizeci de kilometri depărtare pe teritoriul rusesc — cavaleria noastră a nimicit un batalion rus luând ca prizonieri un comandant, 6 ofițeri și 360 de soldați; am omorât apoi 120 de oameni și am rănit greu 130. Iar pe un alt batalion dușman, care a sârit în ajutorul celui dintâi, l'am respins. Perderile noastre au fost cu totul 6 oameni. Am respins atacurile rusești îndreptate în contra pozițiilor noastre dinspre răsărit și miazăzi dela Kalvarja, pe cum și din ostul orașului Augustow.

Bulgaria nu va ataca Turcia. Din Constantinopol se anunță:

Semiofficiiosul otoman „İddme”, publicat în numărul său recent un interviu cu Ibrâhim beii, ministrul de justiție al imperiului, și unul din conducătorii principali ai partidului jun-ture, află actualmente la căma statului, în privința svonurilor ce circulează în străinătate, asupra atitudinii agresive a Bulgariei față de Turcia. Întrebat de redactorul ziarului „İddme” dacă Bulgaria intenționează cu adevărat să atace Turcia, ministrul de justiție a declarat următoarele:

»Atitudinea actuală a Bulgariei față de noi, contrariu celor suspnute de diplomații Triplei Înțelegeri, e mai mult ca amicală, meritând laudă și recunoștință.

»Bulgaria, grație experienței dure-roase din trecut, se ferește de aventur periculoase, punând de astădată interesele ei proprii, mai presus de ale Rusii care urmărește cu tenacitate să o târască într'un război nenorocit.

»Proclamându-și neutralitatea încă dela începutul războiului Austro-Sârb, Bulgaria a reușit cu mult succes și demnitate, să respingă în mod hotărât toate îndemnul Triplei Înțelegeri.

»Bulgaria a cărei ideal național e Macedonia, provincie ce i-a fost furată cu sprijinul Rusiei acum doi ani de aliații ei, nu poate și nici nu are interes să atace Turcia, fiind singura țară pe sprijinul căreia poate compta ori de câte ori va avea nevoie în viitor.

»Experiență dureroasă dintr'un trecut nu prea îndepărtat, a cumințit cu desăvârșire pe oamenii de stat bulgari, ferm hotărâți de astă dată, de a nu mai servi de roadă de topor, interreselor meschine ale Rusiei.

»Hotărând prin vitejia armatei soarta războiului balcanic, Bulgaria s'a văzut grație Rusiei înjosită și furată și astăzi ea refuză cu hotărâre astăzi a mai servi cauze străine, ce nu-i pot aduce în cel mai fericit caz de cât neplăceri, jertfe inutile și noui deziluzii și nenorociri.

»Purtarea vecinei noastre dar, e cât se poate de corectă, așa că toate svonurile lansate în străinătate în privința unei schimbări în atitudinea ei, cu caracter de ostilitate contra noastră, sunt pure invențiuni ale Triplei Înțelegeri.

America păstrează stricta neutralitate. Din Roma se anunță:

Președintele Statelor-Unite d Wilson, fiind interviewat de un trimis al ziarului „Le Temps” a declarat, că dispozițiile foarte vii ale beligeranților cu privire la neutralitatea Statelor-Unite întăresc și mai mult neutralitatea riguroasă, pe care și-au impus-o Statele-Unite.

D. Wilson e adăogat, că nouile armamente și pregătirea armatei de uscat și a flotei americane, nu sunt încă îndestulătoare pentru ca să prezinte o garanție față de gravitatea împrejurărilor, dar nu au nici o țintă în potruva cuiva.

Ciocniri la granița sârbo-bulgară.

Din Niș se comunică cu data de Duminică, prima zi de Paști, următoarele:

Astă noapte pe la orele 2 o bandă foarte numeroasă de comitații, în uniforme bulgare, a atacat pe neașteptate postul grănicerilor noștri dela Valandovo. Grănicerii cari au supraviețuit au fost respinși și au trebuit să se retragă. Bulgarii au ocupat toate înălțimile de pe malul stâng al fluviului Vardar; lupta continuă. Numărul morților și al răniților e destul de ridicat în ambele părți. Se zice că bulgarii au luat două tunuri sârbo-lor.

Răniții sârbi cari au sosit la gara Strumița povestesc că bulgarii manevrează și luptă sub ordinele ofițerilor și că banda lor se compune din peste un regiment. Mulți sunt de părere că nu e vorba de comitații, ci de soldați bulgari.

Posturile de grăniceri din împrejurimi au alergat spre a da ajutor. Amănuntele vor fi comunicate de îndată ce vor sosi aci.

Comunicațiile telegrafice și telefonice cu Ghevgheli și Salonik au fost întrerupte.

»Tribuna din Roma comentând incidentul dela granița sârbo-bulgară, zice că după toate probabilitățile guvernul bulgar n'a avut nici un amestec și deci nici o răspundere directă în ciocnirile de pe Vardar. Ziarul crede că acest incident nu va avea nici o înrăurire asupra raporturilor diplomatice sârbo-bulgare.

Ministrul Bulgariei la Roma fiind interviewat de același ziar, a declarat că nu cunoaște încă amănuntele acestui incident, dar nu trebuie să i se dea o importanță exagerată. Incidentul are un caracter local. Date fiind buzele raporturi care există între cele două guverne ei va putea fi aplanat în curând.

Ministrul Serbiei la Roma a declarat că cu greu s'ar putea admite că incidentul a fost pus la cale de guvernul din Sofia. E vorba de o ispravă a unor comitații bulgari, reînțorși de curând din străinătate.

Tifusul exantematic.

În grelele încercări prin care trece Europa și în special țara noastră, în urma crâncenului război, ochiul medicului trebuie, cu deosebire de cel înainte, să vegheze neadormit, atât pe câmpul de războiu cât și mai ales la orașe, sate și spitale. Aceasta o susțin cu atât mai mult cu cât știu, că în toamna trecută armatele au fost contaminate de holeră — că chiar și unele localități din țară, unele orașe și sate au fost infectate. Că după unii medici savanți bacilul holerii nu ar fi distrus de frig, ci numai amorțit, pe de altă parte sutele de mil și milioanele de cei căzuți pe câmpul de luptă, cadavrele alor atâța soldați morți, neîngropate, pierduți prin păduri etc. — Marșurile forțate, luptele ce țin zile întregi de-a rândul unde de multeori soldatul 3, 4, 5 zile nu bagă nimic în gură — apa rea de beut — mizeria companiei precum și diferite insecte sunt tot atâtea cauze, ca odată cu înălzirea timpului să dea naștere la diferite boli contagioase și epidemice ale căror ravagi pot să fie tot atât de înspăimântătoare ca și ale războiului.

Istoria medicinei susține, că n'a fost războiu unde să nu se fi ivit boalele contagioase, ba să citează cazuri (ex Xerse distrus un milion de soldați, 500,000 s'a pierdut prin holeră), unde boalele contagioase au făcut mai multe victime decât armele.

Iată deci ce mă îndeamnă mai ales în aceste clipe atât de grele pentru noi, ca să demasc în fața publicului unele din aceste boale propunându-mi, ca în articolul de față să fac o mică dare de seamă asupra tifusului exantematic, boală, care trebuie să fie bine deosebită și mai ales de febra tifoidă numită în popor și lingoare.

Această boală atât de vehementă prin mersul ei a făcut multe victime în timpul din urmă în Sârbia — unde mai bine de 60 de medici au căzut victimă acestei boli și unde crucea roșie indană, olandeza și persiană din cauza pierderilor mari în personalul sanitar au fost silit să se retragă. Cu toate acestea Irlanda și Svezia par a fi cele mai puternice două locare de tifus exantematic această boală s'a ivit la diferite epoci și în Franța. Aci mai mult au fost exprimată însă în anul 1856 cu ocazia întoarcerii soldaților din războiul Crimeei. Iar pe la anul 1870 și-a făcut în mai multe rânduri apariția în Britania. La 1872—1873 în Rusia. Tot în același an s'au ivit la Paris, Lille, Beauvais, Amiens, Havre

etc. Urmează de aci deci, că e o boală epidemică și contagioasă, contagiuse, care este probată prin nenumărate observațiuni; astfel în războiul Crimeei mortalitatea soldaților de tifus exantematic, constatată după statisticele cele mai exacte, a fost de 13 la 100 — și tot atât pentru medicii militari. În ultima epidemie pariziană de tifus exantematic savantul profesor și medic Netter susține, că medicii de spitale au fost adevărate victime. Chantemesse susține, că cea mai mare contagiune s'ar face prin praful sculpturii bolnavilor atinși de această boală.

Hava (1888) datorește această boală unui strepto-bacil pe care savanții prof. Dr. Babeș și Cănil o aproprie de o infecție secundară ce să ivește mai des în armatele de pe câmpul de luptă în urma marilor oboseli, mizerii și infecții — la prinsonerii — de pe uscat și mare, pe diferite vapoare etc.

Iacob marele medic și profesor, prin observații și experiențe îndelungate constată, că acumularea de produse animale în stare de fermentație sau descompunere poate provoca tifusul exantematic etc.

(Va urma).

»Pentru sârmanii soldați români cărora li-s'au amputat picioare sau mâni și cari și-au pierdut lumina ochilor«.

În urma apelului nostru din numărul trecut al ziarului am mai primit următoarele contribuții marinoase:

- Transport din n-rul trecut 1464 c. 26 f.
- D-I Costi și Ecac. Enea. 10 >
- D-I Nic. Grădinar com. 10 >
- D-șoara M. N. . . . . 2 >
- D-I Nic. Fișeșanu prot. militar. . . . . 5 >
- D-I Liviu Costea preot, intru amintirea neuitatului său fiu Marius. . . . . 5 >
- D-I Dr. I. Elekes Sas-sebeș . . . . . 10 >
- D-I I. Păcălă Inv. Jina și soția Vița născ. Bălăscuță . 10 >
- Colecta inv. Andr. Goicea dela elevii școlii române gr. or. din Herman . . . . . 5 c. 20 f.

La oiață 1521 c. 46 f

ȘTIRI.

— 8 Aprilie n. 1915.

În chestia porumbului din Țară. În urma comunicatului nostru din săptămâna trecută în chestia importului de porumb din România am primit la redacție numeroase scrisori, în cari se fac comande de porumb. Spre orientarea celor ce ni s'au adresat, le comunicăm, că după informațiunile ce le avem, chestiunea importului porumbului se află într'un stadiu multumitor în urma atitudinii binevoitoare a ministrului reg. ung. de comerț. Tratatul continuă acum cu ministrul de comerț și de finanțe al României și sunt speranțe că se va ajunge la un acord satisfăcător. La începutul săptămânei viitoare vom fi în poziție a publica un comunicat amănunțit cu toate deslușirile recerute. Până atunci rugăm pe cei ce ni s'au adresat să aibă răbdare.

Distincțiuni militare. Crucea militară pentru merite cl. III. cu decorația de războiu s'a conferit sublocotenentului i. r. din reg. 2 Victor Precup (căzut pe câmpul de luptă).

Crucea de aur pentru merite cu coroana s'a conferit medicului sup. i. r. Dr. Romulus Petric din reg. 2 de husari.

Cu lauda prea înaltă (Signum laudis) a fost distins sublocotenentul Andreiu Drencea din reg. 2 de inf.

Necrolog. Cu adâncă durere încunoștințăm rudeniile și cunoscuții, că preaiubitul și bunul nostru soț, tată și socru Georgiu Muntean, canonic prebendat al bisericii catedrale metropolitane din Blaj, membru al exactoratului și al senatului școlar arhidiecezan, asesor la tribunalul matrimonial de a II-a instanță pentru arhidieceză etc. etc., după scurte suferințe a repausat în Domnul în speranța învierii, Luni la 5 Aprilie st. n. a. c. la 11 ore

noaptea în al 75-lea an al vieții sale plină de muncă stăruitoare pusă în serviciu sfintei biserici și al învățământului public și în al 42-lea an al fericitei sale căsătorii, provăzând fiind cu sfintele taine ale muribunzilor.

Înmormântarea va avea loc Mercuri în 7 April st. n. la 2 ore d. a. după ritul bisericii române gr.-cat. în cimitirul comun. Fie-i memoria binecuvântată!

Blaj, la 5 April st. n. 1915. Rozalia Muntean n. Bugner ca soție, Semproniu, Eugenia și Elena ca fi și fică. Elena S. Muntean n. Poadoabă ca noră. Dr. Emil Dăncă ginere.

— Subscriși cu inima înfrântă de durere aducem la cunoștința numărurilor consăngeni și tuturor cunoscuților că scumpa și neuitată noastră fiică, nepoată și veră Otilia Neamțiu după un morb îndelungat, provăzută cu sf. sacramente a muribunzilor și-a dat blândul său suflet în mâinile creatorului său în 4 Aprilie a. c. duminică la 3 oare, în etate de 24 ani.

Rămășițele pământesti a scumpel noastre defuncte se vor depune spre vecinica odihnă în cîntirumul gr. cat. din Mik-hăza Mica în 6 Aprilie st. n. d. a la 2 oare. Fie-i repausul lin și memoria în vece neuitată.

Vasile Neamțiu, paroch-protopop ca tată, Emil, Aurel, Leontina, ca frați și soră, Anna Coroi n. Neamțiu, George Neamțiu, văduva Maria Pop născută Hortopan, Susana Tasnădi n. Hortopan, văduva Cristina Gherman n. Hortopan, văduva Rozalia Pál n. Hortopan, ca unchiu și mătuși, numărări veri și vere.

Promoție. Ni se scrie: În 27 Martie a. c. st. n. a fost promovat la gradul de doctor în științele medicale tânărul român Aurel Juga, fiul preotului Elie Juga din Arcaia, la universitatea din Cluj.

Elevii români sub drapel. Cetim în »Unirea« că dintre elevii institutului pedagogic din Blaj au fost înrolați ca apți pentru serviciul militar 43, adică 36% din totalitatea elevilor.

Dintre elevii gimnaziului din Blaj au fost înrolați 52 și anume: 23 din clasa VIII, 16 din clasa VII, 3 din cl. VI și unul din clasa V.

Succesul unei bursiere a Societății noastre teatrale. Zilele trecute a avut loc în sala Ateneului din București o producție a conservatorului de muzică. Relevând frumoasele prestațiuni ale elevilor și elevelor conservatorului cu acel prilej, »Universul« scrie între altele.

»Ținem a releva cu o deosebită mențiune pe d-ra Lelia Popovici care s'a prezentat ca o foarte distinsă cântăreață. »Loreley« de Liszt a fost cântat foarte comunicativ, cu un remarcabil simț artistic.«

Ne bucurăm de frumosul succes obținut de d-șoara Lelia Popovici, bursiera societății noastre teatrale, care precum se știe, este fiica regretatului profesor de muzică Nichi Popovici.

Apollo Bio. Program pentru Joi și Vineri: Femeia încapăținată, comedie în 3 acte, în rolul principal celebra Rita Sachetto. — Hordenger Forjd (După natură). Detectiva (Tablou din viață). Poiidor și amicul său uriaș (Umor). Raza misterioasă, dramă în 3 acte.

AVIZ. În Szászrégen e de vânzare o farmacie cu poziție bună în piață (cu casă cu tot). Pentru lămuriri mai detaliate a se adresa la proprietarul Kisfaludi Révész Imre farmacist în Iászberény. 2—3.

AVIS. În farmacia mea e vacant postul de »Aspirant« (Practicant). Se cere examen de maturitate dela gimnaziu. Cel care ar dori să ocupe acest post să se prezinte în persoană pentru condiții etc. 2—5

Dumitru Banciu, farmacist în Săliște (Szellistye).

Proprietar:

Tip. A. Mureșianu: Branisce & Comp. Redactor responsabil: Ioan Lacea

Ad. Nr. 2/1915.

De închiriat

în casele din Str. Prundului Nr. 47 două cvartiere luminoase și sănătoase, constătătoare din câte 3 odăi mari, bucătărie, pivniță etc.

Informațiuni să pot lua dela d-l epitrop Dumitru Lupan, Piața Prundului Nr. 11.